

Мельник Ольга
доктор економічних наук, професор
завідувач кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності
Національного університету «Львівська політехніка»

Адамів Марта
кандидат економічних наук
асистент кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності
Національного університету «Львівська політехніка»
marta_adamiv@i.ua

ПРОБЛЕМИ КВОТУВАННЯ ЕКСПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ В УМОВАХ ЄВРОАСОЦІАЦІЇ УКРАЇНИ

Революція Гідності, звершена українським народом наприкінці 2013 р. – на початку 2014 р., заклала потужне підґрунтя для подальшого розвитку національної економіки під егідою Європейського Союзу. Стратегічно вирішальним етапом на шляху євроінтеграційних прагнень України стала синхронна ратифікація Верховною Радою України та Європейським Парламентом Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом 16 вересня 2014 р., котра покликана сприяти ґрунтовному зміцненню та різноаспектному розвитку політичної, соціальної та економічної сфер держави. Зокрема, в економічному контексті ключові акценти розміщені довкола активізації зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання на засадах формування максимально сприятливого та взаємовигідного середовища торговельно-економічного співробітництва України та Європейського Союзу.

Зважаючи на безпрецедентні події військово-політичного характеру, що розпочались у 2014 р. і тривають до сьогодні на теренах держави, та складний соціально-економічний стан, до набуття чинності положень Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом Європейський Парламент увів для України режим автономних торговельних преференцій, затверджений Регламентом Європейського Парламенту та Ради ЄС № 374/2014 від 16 квітня 2014 р. щодо скорочення або скасу-

вання митних тарифів на товари, що походять з України. Зокрема, пільговий торговельний режим передбачає скасування ввізних мит на 94,7 % від усього обсягу промислових товарів (групи товарів 25-97) та на 83,4% від усіх товарних позицій сільськогосподарських товарів та продуктів харчування (товарні групи 1-24) (в тому числі на 15,9% сільськогосподарської продукції встановлюються нульові тарифні квоти). При цьому адміністрування квот Європейського Союзу здійснюється за принципом «first come-first served» та через систему імпорتنих ліцензій, а підставою для отримання торговельних преференцій є наявність преференційного сертифікату походження товару форми EUR.1, що видається Торгово-Промисловою Палатою України та її територіальними підрозділами [1].

На підставі даних Представництва України при Європейському Союзі та Європейському Співтоваристві з атомної енергії про стан використання вітчизняними експортерами квот у 2014 р. [1] слід констатувати той факт, що квоти на певні види товарів були використані повною мірою, проте залишилась й значна невичерпана національними товаровиробниками частина таких квот. Незважаючи на критичні висловлювання представників українських бізнес-структур щодо заниженого обсягу квотування, все ж таки національна економіка не змогла повною мірою використати пропоновані Європейським Союзом торговельні преференції. Слід також зазначити, що за окремими групами товарів, для котрих передбачені квоти, експортні операції на європейському ринку не були реалізовані.

Так, станом на 24.12.2014 р. лише виробники натурального меду, зернових культур, консервованих томатів, виноградного та яблучного соків зуміли повною мірою використати надані їм преференційні пільгові можливості. Варто зауважити, що за усіма іншими товарними позиціями спостерігається кардинально протилежна ситуація – експортери відповідної продукції або абсолютно не змогли скористатись пропонова-

ним європейським обсягом квот, або використали його лише близько на 10%. Зокрема, цілковито неактивними у цій сфері залишилися експортери м'яса овець та ягнят, цукрових сиропів та сиропів з глюкози, певних видів крохмалю та виробів з нього, окремих видів консервованих грибів, молочних продуктів, спирту етилового, сигар, сигарет, деяких хімічних речовин.

Як зазначають представники державних органів влади та фахівці провідних вітчизняних бізнес-структур у матеріалах статей [2-3], причинами вищеокресленого стану щодо використання пропонованих преференцій Європейського Союзу стало існування низки об'єктивних та суб'єктивних проблем на макро- і мікрорівнях. Перш за все, нульовий показник використання пільгових квот для вітчизняної молочної та м'ясної продукції обумовлений відсутністю дозволів на експорт цих товарів у Європейській Союз. Саме тому керівництву державних структур слід активізувати діяльність щодо одержання усіх необхідних дозвільних документів з метою забезпечення відкритого доступу відповідної продукції на європейський ринок. Крім того, досить важливою проблемою у цій сфері є невідповідність українських технічних регламентів та процедур оцінки якості європейським стандартам, що створює вагомі технічні бар'єри для торговельного співробітництва з країнами Європейського Союзу. Вказана проблема повинна бути вирішена на засадах гармонізації вітчизняного законодавства і стандартів з європейськими, що уможливить здійснення на теренах України європейсько придатного випробування, сертифікування та інспектування продукції українських виробників та забезпечить видачу їм відповідних дозвільних документів.

Ще однією очевидною проблемою у досліджуваному питанні є низький рівень конкурентоспроможності вітчизняних виробників на фоні успішних зарубіжних компаній. Як правило, на європейському ринку українські експортери програють цінову конкуренцію, проте спостерігаються ситуації, коли

рівень конкурентоспроможності вітчизняної продукції за її споживчими параметрами є істотно нижчим, ніж в аналогічній іноземній продукції. Підтвердженням цього є, наприклад, той факт, що щедрий урожай ячменю у Франції за 2014 р. змінив плани українських експортерів, які не змогли конкурувати в ціновому аспекті із французькими компаніями на європейському ринку, та змусив їх переорієнтуватись на ринки третіх країн [2]. При цьому вітчизняні виробники ячменю є високоперспективними в контексті збуту їх продукції за кордон та володіють потужним експортним потенціалом. Спектр причин низького рівня конкурентоспроможності продукції українських підприємств на європейському ринку є доволі широкий: непомірно високий рівень зносу основних виробничих фондів, відсутність прогресивних технологій виробництва та висококваліфікованих працівників, нераціональне використання виробничих потужностей, низький рівень розвитку систем менеджменту, нестійкий фінансовий стан, тощо.

Крім того, багато українських компаній ще не мають у своєму арсеналі добре налагодженої системи торговельних зв'язків з іноземними контрагентами, котра б активізувала їх зовнішньоекономічну діяльність. Адже, як влучно стверджує в.о. президента Американської Торгової Палати Тарас Качка у матеріалі статті [2], повною мірою змогли вичерпати обсяги пільгових квот виробники тієї продукції, котра і раніше експортувалася на європейський ринок. Ці підприємства характеризуються розвинутою зовнішньоекономічною діяльністю, а тому надані торговельні преференції лише зміцнили їх конкурентні переваги. Слід також зазначити й про те, що встановлені обсяги європейських квот для окремих національних виробників (меду, яблучного та виноградного соку) виявилися недостатніми такою мірою, що не задовольняли їх власні виробничі можливості та фінансові потреби. Вищезазначене дає підстави для ініціювання переговорів та консультацій з представниками Європейського Парламенту та державних

структур країн Європейського Союзу щодо збільшення обсягів пільгових квот для окремих груп вітчизняних товарів.

Підсумовуючи усе вищевикладене, слід зазначити, що в умовах євроасоціації України перед національними товаровиробниками відкриваються широкі експортні можливості та перспективи завоювання європейських ринків, насамперед, за рахунок одержання європейських пільгових преференцій. При цьому на шляху налагодження ефективного торговельного співробітництва з країнами Європейського Союзу існує низка нагальних нерозв'язаних проблем, що повинні бути конструктивно вирішені як на макрорівні державними органами влади, так і зусиллями керівництва вітчизняних господарюючих суб'єктів.

Література:

1. Офіційний сайт Представництва України при Європейському Союзі та Європейському Співтоваристві з атомної енергії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukraine-eu.mfa.gov.ua>
2. Юрій Панченко. Невичерпні. Як українські експортери використовували європейські квоти [Електронний ресурс] / Інформаційний портал «Європейська правда». – Режим доступу до статті: <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2015/01/29/7030160/>
3. Юрій Панченко. Владислава Рутицька: «Найближчим часом ми почнемо консультації про перегляд квот ЄС» [Електронний ресурс] / Інформаційний портал «Європейська правда». – Режим доступу до статті: Юрій Панченко. Невичерпні. Як українські експортери використовували європейські квоти [Електронний ресурс] / Інформаційний портал «Європейська правда». – Режим доступу до статті: <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2015/01/29/7030160/>